

KYLLÄ KANSA TIETÄÄ

Suomi tarvitsee koetun hyvinvoinnin mittarin

Yhteiskunnan tehtävä on edistää kansalaisten hyvinvointia, mutta mittaamme sitä puutteellisesti. Seuraamme kuukausitasolla erilaisia taloudellisia mittareita ja saamme dataa esimerkiksi kansalaisten terveydestä. Mikään näistä mittareista ei kuitenkaan suoraan kerro, miten kansalaiset voivat.

Ihmisten hyvinvoinnin kehitystä ei pidä jättää arvailujen tai muista mittareista tehtyjen epäsuorien päätelmien varaan. Siksi tarvitsemme luotettavan mittarin, joka kertoo säännöllisesti, mihin suuntaan kansalaisten hyvinvointi kehittyy. Vain kansalainen itse tietää, kuinka hän voi. Sitä on kysyttävä kansalaisilta suoraan.

Koettua hyvinvointia mitataan tavallisesti erilaisilla kyselytutkimuksilla, jotka ovat tätä nykyä luotettavia. Suomessa onkin aika ottaa koetun hyvinvoinnin mittaaminen taloudellisten ja ympäristöllisten mittareiden rinnalle yhdeksi yhteiskunnallisen kehityksen avaindikaattoriksi.

- ◆ Suomen on aika alkaa mitata koettua hyvinvointia säännöllisesti kuukausittain systemaattista satunnaisotantaa käyttäen siten, että ajantasaiset tilastot ovat median, tutkijoiden, virkamiesten ja poliitikkojen käytettävissä.
- ◆ Riittävän moniulotteinen mittari mittaa erikseen elämäntyytyväisyyttä, myönteisiä tunteita, kielteisiä tunteita, psykologista toimintakykyä, tulevaisuususkkoa, sosiaalista hyvinvointia ja merkityksellisyyttä.
- ◆ Koetun hyvinvoinnin vaikutusarviointi on otettava osaksi politiikkaprosessia samalla tavalla kuin tätä nykyä arvioidaan etukäteen ja mitataan jälkikäteen eri hankkeiden sekä politiikkatoimien taloudellisia vaikutuksia.

Hyvän yhteiskunnan päämäärä on ”edistää hallittavien onnellisuutta”, linjasi Adam Smith vuonna 1759.¹ Tämä ajatus kansalaisten hyvinvoinnista politiikan päämääränä inspiroi niin valistusajan yhteiskuntafilosofia, Ranskan vallankumouksen taustahahmoja kuin myös Yhdysvaltojen perustajiakin.²

Moderni hyvinvointivaltio saa perimmäisen oikeutuksensa pyrkimykseltään turvata kansalaisten tasavertaiset perusoikeudet ja edistää kansalaisten hyvinvointia oikeudenmukaisella tavalla. Mutta miten mittaamme onnistumista näissä pyrkimyksissä? Mistä tiedämme, ovatko kansalaiset onnettomampia vai onnellisempia kuin viime vuonna? Miten selvitämme, millä poliittisilla toimenpiteillä on myönteisiä, millä kielteisiä vaikutuksia kansalaisten hyvinvointiin? Entä mistä tiedämme,

Emme tiedä, miten hyvin bkt kääntyy hyvinvoinniksi.

kokeeko osa kansalaisista itsensä alati onnettomamiksi, vaikka enemmistö olisi onnellisia?

Onnellisuuden sijaan politiikassa seurataan tiiviisti talouden mittareita, kuten bruttokansantuotetta tai työllisyysastetta. Ajatuksena on, että taloudellinen toimeliaisuus ja työllisyys tuottaisivat hyvinvointia toisaalta suoraan, toisaalta verkertymän kautta rahoitettavien julkisten palveluiden kautta. Mutta ilman suoria hyvinvoinnin mittareita emme tiedä paljoakaan siitä, kuinka hyvin esimerkiksi bkt:n kasvu kääntyy hyvinvoinniksi.

Siinä missä bkt:lle ja työllisyysasteelle on kansainvälisesti standardoidut mittaustavat, meiltä on toistaiseksi puuttunut näkemys siitä, miten varsinaista hyvinvointia mitattaisiin ja arvioitaisiin. Kun joudumme turvautumaan toteutuneen hyvinvoinnin arvioinnissa toissijaisiin mittareihin, monet tärkeät yhteiskunnalliset kehityskulut ja kipupisteet saattavat jäädä tunnistamatta.

Hyvinvoinnin mittaaminen etenee maailmalla

Hyvinvoinnin suora mittaaminen on viimeisen vuosikymmenen aikana noussut yhä vahvemmin kansainvälisen politiikan agendalle. Yksi lähtölaukaus hyvinvoinnin mittaamisen edistämiseksi oli Euroopan komission vuonna 2007 järjestämä korkean tason *Beyond GDP*-konferenssi ja sitä seurannut vuonna 2009 julkaistu Joseph Stiglitzin, Amartya Senin ja Jean-Paul Fitoussin vetämän työryhmän raportti.^a

Raportin julkaisemisen jälkeen moni maa on pyrkinyt luomaan oman kansallisen mallin hyvinvoinnin kokonaisvaltaiselle arvioinnille.^b Esimerkiksi vuonna 2016 Ranska loi Uuden vaurauden indikaattorit (*Les nouveaux indicateurs de richesse*) ja Islanti vuonna 2019 Indikaattorit hyvinvoinnin mittaamiseen. Molemmat koostuvat reilusta kymmenestä taloudellista, sosiaalista ja ympäristöllistä kehitystä mittaavasta indikaattorista. Uusi-Seelanti vei hyvinvointipolitiikan seurannan ja ohjauksen uudelle tasolle aloittaessaan vuonna 2019 hyvinvointibudjetoinnin, jossa hallitus päätöksinä tehdessä arvioi talousvaikutusten ohella julkisten meno-

jen hyvinvointivaikutuksia. Jos ministeri haluaa hallinnonalalleen lisää rahaa, hänen on osoitettava, että summalla parannetaan kansalaisten hyvinvointia.

Myös Suomessa on viime vuosien aikana alettu etsiä keinoja hyvinvoinnin ja toisaalta kestäväen kehityksen mittaamiseen. Juha Sipilän hallituksen kaudella rakennettiin kestäväen kehityksen seurantamekanismia, jonka yhtenä osana ovat kestäväen kehityksen indikaattorit.^c Sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työryhmän johtopäätöksenä vuonna 2020 puolestaan oli, että ”Suomeen tulee rakentaa pysyvä hyvinvoinnin tasoa ja kehitystä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä kuvaava seurantatapa.”^d Sanna Marinin hallitus selvittääkin parasta aikaa hyvinvointitalouden seurantamekanismeja ja käytössä olevia hyvinvointia tarkastelevia indikaattoreita tarkoituksena luoda pohjaa uudentalaiselle hyvinvointitalouden ohjaukselle.^e

Vuoden 2020 lopussa Suomi liittyi Skotlannin, Islannin, Walesin ja Uuden Seelannin rinnalle *Wellbeing Economy Governments* -yhteenliittymään, jonka tarkoituksena on vahvistaa hyvinvointilähtöistä politiikkaa hallitusten välisellä yhteistyöllä. Hyvinvointitalous, jossa ”ihmiset ja heidän hyvinvointinsa” pyritään nostamaan ”politiikan ja päätöksenteon keskiöön”^f oli myös yksi Suomen EU-puheenjohtajuuskauden kärkiteemoista syksyllä 2019.

^a Ks. Stiglitz, Sen ja Fitoussi (2009).

^b Ks. Exton ja Shinwell (2018).

^c Ks. Valtioneuvoston kanslia (2017).

^d Valtioneuvosto (2020), s. 55.

^e VNK TEAS (2020).

^f Euroopan unionin neuvosto (2019).

Ihmisten hyvinvoinnin kehitystä ei pidäkään jättää arvailujen tai muista mittareista tehtyjen epäsuorien päätelmien varaan. Sen sijaan meidän on syytä kehittää luotettava tapa mitata ja seurata ihmisten koettua hyvinvointia. Monessa maassa tämä työ on jo aloitettu (ks. *Hyvinvoinnin mittaaminen etenee maailmalla*), ja esimerkiksi OECD suosittaa kaikkia valtioita mittaamaan kansalaisensa koettua hyvinvointia.³

Koettu hyvinvointi tarkoittaa ihmisten omaa kokemusta hyvinvoinnistaan, ja sitä mitataan tavallisesti erilaisilla kyselytutkimuksilla.⁴ Ehdotamme Suomessa käyttöön otettavaksi kansainväliseen tutkimukseen perustuvaa standardoitua ja jatkuvaa kyselyä, jolla koettua hyvinvointia mitattaisiin (ks. kyselyn tarkempi esittely ja esimerkkikysymykset ss. 8–10).

Jos haluamme kohdistaa rajalliset julkisen vallan resurssimme hyvinvoinnin kannalta tehokkaasti, meidän on tiedettävä, mitä vaikutuksia politiikalla on koettuun hyvinvointiin. Koetun hyvinvoinnin mittaamisen myötä muodostuvat aikasarjat antavat arvokasta tietoa tutkijoille siitä, minkälaisia yhteyksiä eri tekijöillä on hyvinvointiin. Tätä tietoa päätöksentekijät voivat hyödyntää.

Hyvinvointivaikutusten mittaaminen luo edellytykset erilaisten politiikkatoimenpiteiden vaikutusten vertailuun, tehokkuusanalyysiin annetuilla taloudellisilla resursseilla ja leikkauksiin jouduttaessa säästöjen kohdistamiseen vähiten hyvinvointia edistäviin palveluihin.

Jos politiikassa halutaan edistää kansalaisten hyvinvointia, se on hyvä tehdä pelkkien arvailujen ja oletamusten sijaan tutkitun tiedon pohjalta. Näyttöön perustuva hyvinvointia edistävä politiikka edellyttää hyvinvoinnin keskeisten ulottuvuuksien tunnistamista ja luotettavaa mittaamista. Ja yksi tärkeimmistä tavoista mitata kansalaisten hyvinvointia on kysyä siitä kansalaisilta suoraan.

Koettu hyvinvointi osana politiikan avainindikaattoreita

Kansainväliseksi konsensusnäkemykseksi on vahvistumassa ajatus siitä, että yhteiskunnallista kehitystä on mielekkäintä tarkastella rajallisella määrällä erillisiä avainmittareita. Useissa ehdotuksissa avainmittaristoista indikaattorit on jäsennelty kolmen keskeisen teeman alle: talous, ympäristö ja inhimillinen ulottuvuus.⁵

Talousindikaattorit pyrkivät antamaan kuvan yhteiskunnan taloudellisesta kehityksestä. Tähän

mittarien ryhmään kuuluvat bkt:n ohella tavallisesti esimerkiksi työllisyys- ja työttömyysasteiden mittaaminen, valtion budjettitasapainon ja velkaantumisen seuraaminen ja muut vastaavat taloudellisen toiminnan aktiivisuutta ja kestävyyttä mittaavat suureet.

Ympäristömittareista keskeisimpiä ovat esimerkiksi hiilidioksidi- ja muut kasvihuonepäästöt, mutta tärkeää on huomioida myös luonnon monimuotoisuus ja luonnonvaraisten maa-alueiden ja ekosysteemien tila.

Inhimillisistä mittareista keskeisiksi nostetaan usein keskinäisen luottamuksen, eriarvoisuuden, turvallisuuden, koulutustason ja koetun hyvinvoinnin mittaaminen.⁶

Perusajatuksena on valita kaikista kolmesta teemasta rajallinen joukko avainindikaattoreita, joita seuraamalla saadaan riittävän kokonaisvaltainen mutta edelleen hallittavissa oleva kuva maan tilasta ja politiikan onnistumisesta. Avainindikaattoreiden joukon pitää olla riittävän pieni, jotta se olisi ymmärrettävissä, mutta niin laaja, että se tavoittaisi keskeisiä arvostamiamme asioita.⁷ Käytännössä tämä tarkoittaa, että jokaista kolmea teemaa olisi hyvä mitata maksimissaan noin viidellä indikaattorilla.

Pohjoismaista Ruotsi ja Islanti ovat jo valinneet kansalliset hyvinvoinnin avainindikaattorit, samoin esimerkiksi Ranska, Italia, Alankomaat ja Uusi-Seelanti (ks. Taulukko 1, s. 5).

Yksi keskeinen puute tällaisissa indikaattorikoelmissa on ollut se, että usein valitut avainindikaattorit liittyvät yhteiskunnan rakenteisiin ja kytkeytyvät ihmisten hyvinvointiin epäsuorasti, oletettuina hyvinvoinnin edistäjinä. Koulutusasteen tai työelämän tasapainon voidaan olettaa edistävän hyvinvointia, mutta oletuksen todentaminen vaatisi hyvinvoinnin mittaamista. Näin laajemmatkin indikaattorit jäävät helposti yhtä kauaksi hyvinvoinnin suorasta mittaamisesta kuin bkt:kin. Poliitiikan onnistumisen arviointi ja yhteiskunnallisen hyvinvoinnin indikaattorit eivät ole kattavia ilman pyrkimystä mitata kansalaisten hyvinvointia myös suoraan.

Miksi on tärkeää tietää voivatko kansalaiset hyvin?

On kolme keskeistä syytä, miksi koetun hyvinvoinnin suora mittaaminen tulee ottaa osaksi kansallisia hyvinvoinnin avainindikaattoreita:

Ruotsi ja Islanti ovat jo valinneet avainindikaattorit.

1. Koettu hyvinvointi tarjoaa sellaista tietoa ihmisen hyvinvoinnista, mitä mikään ulkoinen mittari ei tavoita.

Voimme päätellä jotakin ihmisen hyvinvoinnista erilaisia materiaalisia ja muita ulkoisia tekijöitä tarkastelemalla. Kun käytämme hyvinvoinnin indikaattorina ulkoista tekijää – tulotasoa, koulutusastetta tai vastaavaa – se perustuu oletukseen, että ulkoisen

tekijän parantaminen parantaa myös koettua hyvinvointia. Määritämme siis ulkopuolelta, minkä asioiden tulisi tuottaa hyvinvointia. Mutta on aina mahdollista, että on joitakin muita ratkaisuvia ihmisen hyvinvointiin vaikuttavia

tarkastelumme ulkopuolisia tekijöitä, joita käyttämämme ulkoiset mittarit eivät tavoita. Antaessamme ihmisen itse kertoa miten hyvin hän voi, teemme näkyväksi hänen oman kokemuksensa hyvinvoinnista.

Näin joudumme tekemään vähemmän oletuksia ihmisen hyvinvoinnin lähteistä ja voimme käyttää tietoa ihmisten koetusta hyvinvoinnista korjaamaan näitä oletuksia. Koettu hyvinvointi on neutraali ja demokraattinen hyvinvoinnin mittari, koska jokainen kansalainen saa itse päättää millä kriteereillä arvioi oman elämänsä hyvyyttä sen sijaan että tutkijat ja poliitikot etukäteen päättävät, mitkä asiat ovat heidän hyvinvoinnilleen tärkeitä.

2. Koettu hyvinvointi on reaktiivinen ja ennakoiva mittari.

Ihmisten kokemus reagoi muutoksiin nopeammin kuin monet muut indikaattorit. Siinä tapahtuvat muutokset ennakoivat muutoksia muissa, hitaammin muuttuvissa indikaattoreissa. Muutokset koetussa hyvinvoinnissa ennakoivat muutoksia esimerkiksi terveydessä, työkyvyssä, syrjäytymisriskissä tai itsemurhariskissä.⁸ Syrjäytymisen ja sairauksien torjumisessa kustannustehokkaimpia ovat ennaltaehkäisevät toimenpiteet, jotka auttavat ihmisiä ennen ongelmien toteutumista. Koetun hyvinvoinnin mittaaminen mahdollistaa riskien ennakoinnin ja siten ihmisten auttamisen ennen kuin ongelmat kärjistyvät.

3. Tutkittu tieto tuo kansalaisten kokemukset tasapuolisesti esille.

Päätäjät tekevät jatkuvasti oletuksia kansalaisten mielialoista punnitessaan valintojaan päätöksentekotilanteissa. Täsmällisten subjektiivisten mittareiden puute johtaa siihen, että päätäjät joutuvat nojautumaan omiin arkikokemuksiinsa ja kuulopuheisiin arvioidessaan kansalaisten hyvinvointia, sen muutosta ja siihen liittyviä tekijöitä.⁹ Näin päätökset saattavat perustua väärään arvioon kansalaisten tilanteesta ja tuntemuksista. Sosiaalisen median aikakaudella tämä tarkoittaa, että kovimmin huutavilla ja kärjekkäimmin asiansa esittäville voi olla huomattavasti kokoaan suurempi mahdollisuus määrittää politiikan agenda. Tehokas rokotus tätä äärimielipiteiden dominanssia vastaan on kansalaisten kokemusten systemaattinen ja säännöllinen seuraaminen.

Miten mitata?

Seuraavaksi pitää ratkaista, miten koettua hyvinvointia mitataan ja mitä koetun hyvinvoinnin ulottuvuuksia mitataan.

Kriittistä on ensinnäkin varmistaa otannan edustavuus. Otoksoon on oltava riittävän suuri ja sen kansallinen edustavuus on varmistettava siten, että kaikki väestöryhmät tulevat huomioon otetuiksi niiden suhteellista osuutta painottaen. Tämä tarkoittaa, että vastaajien demografinen edustavuus esimerkiksi iän, asuinpaikan, sukupuolen ja koulutustason osalta on varmistettava. Haluttu vastaajamäärä liikkuu tuhansissa mutta riippuu siitä, minkä tason ryhmäkohtaisia analyysejä halutaan pystyä luotettavasti tekemään.

Toiseksi on päätettävä kysyntäfrekvenssi. Vuosittainen datankeruu on yleistä, mutta ei mahdollista esimerkiksi nopeasti kehittyviin kriiseihin reagoimista. Jos Suomi olisi esimerkiksi koronakriisin aikana kerännyt laajaa kuukausittaista dataa koetun hyvinvoinnin kehittymisestä, olisi voitu tunnistaa, minkä väestöryhmien hyvinvointi kärsii eniten – ja apua olisi voitu kohdentaa sinne, missä sitä eniten tarvitaan.

Tilastokeskus kerää Suomessa tällä hetkellä Kuluttajien luottamus -tilastoa kerran kuukaudessa. Tutkimuksen otoskoko on kuukausittain 2 200 henkilöä, ja tutkimuksen otos poimitaan Tilastokeskuksen väestötietokannasta systemaattisesti.

Taulukko 1. Esimerkkejä kansallisista yhteiskunnan hyvinvoinnin avainindikaattoreista eri maissa

RUOTSI <i>Nya mått på välfärd</i> <i>Uudet hyvinvoinnin mittarit</i>	ISLANTI <i>Indicators for Measuring Well-being</i> <i>Indikaattorit hyvinvoinnin mittaamiseen</i>	RANSKA <i>Les Nouveaux Indicateurs de Richesse</i> <i>Uuden vaurauden indikaattorit</i>
Talousindikaattorit Bkt/asukas Työllisyysaste Työttömyysaste Kotitalouksien velkaantuminen Julkinen velka	Talousindikaattorit Taloustilanne, sis. bkt Työllisyystilanne Asumistilanne Tulotaso, köyhyys ja eriarvoisuus	Talousindikaattorit Työllisyysaste Investoinnit tuotekehitykseen Velan suhde bkt:hen
Ympäristöindikaattorit Ilman laatu Veden laatu Suojeltu luonto Kemikaaliset saasteet Kasvihuonekaasupäästöt	Ympäristöindikaattorit Hiilidioksidipäästöt Maan käyttö Uusiutuvan energian määrä Jätteiden käsittely	Ympäristöindikaattorit Hiilijalanjälki Biodiversiteetti Jätteiden kierrätysaste
Inhimilliset indikaattorit Vähävaraisuus Itsearvioitu terveys Koulutusaste Ihmisten välinen luottamus Elämäntyytyväisyys	Inhimilliset indikaattorit Terveys ja elinajanodote Koulutus Sosiaalinen pääoma Turvallisuus Työelämän tasapaino	Inhimilliset indikaattorit Terveiden elinuosien odote Elämäntyytyväisyys Taloudellinen epätasa-arvo Koulutusaste
UUSI-SEELANTI <i>Wellbeing Domains of Living Standards Framework</i> <i>Hyvinvoinnin ulottuvuudet</i>	ITALIA <i>Benessere Equo e Sostenibile</i> <i>Tasa-arvoinen ja kestävä hyvinvointi</i>	ALANKOMAAT <i>Broad Wellbeing Trends</i> <i>Laajan hyvinvoinnin trendit</i>
Talousindikaattorit Tulot ja kulutus Työpaikat ja palkat	Talousindikaattorit Keskimääräiset tulot Tulojen epätasa-arvo Köyhyydessä elävien määrä	Talousindikaattorit Bruttokansantuote Työllisyys ja työelämä Käytettävissä olevat tulot ja kulutus
Ympäristöindikaattorit Ympäristö	Ympäristöindikaattorit Kasvihuonekaasupäästöt	Ympäristöindikaattorit Ympäristöindikaattorit
Inhimilliset indikaattorit Kansalaistoiminta ja hallinto Kulttuurinen identiteetti Terveys Asuminen Tieto ja osaaminen Turvallisuus Sosiaaliset yhteydet Koettu hyvinvointi Ajankäyttö	Inhimilliset indikaattorit Terveiden elinuosien odote Ylipaino Koulutuksen keskeyttäneet Osallistumattomuus Vakavien rikosten uhrien määrä Siviilioikeuden tehokkuus Laittomien rakennusten määrä Lapsellisten ja lapsettomien naisten työllisyysasteen ero	Inhimilliset indikaattorit Turvallisuus ja rikollisuus Osallisuus ja yhteisöllisyys Asuminen Terveys Koettu hyvinvointi

TYTYMÄTTÖMYYS VOI JÄÄDÄ TALOUSMITTAREIDEN KATVEESEEN

Miksi populismi menestyy, vaikka pelkillä taloudellisilla mittareilla tarkasteltuna ihmisillä pitäisi mennä aiempaa paremmin? Selitys saattaa usein piillä katveeseen jäävässä heikkenevässä koetun hyvinvoinnin tunteessa.

Donald Trumpin nousu Yhdysvaltain presidentiksi vuoden 2016 presidentinvaaleissa, saman vuoden Brexit-äänestys ja lukuisien populistipoliitikkojen menestys eri maissa yllättivät monet politiikan asiantuntijat.

George Wardin johtama tutkimusryhmä vertasi Yhdysvaltain vuoden 2016 presidentinvaalien piirikunta-kohtaisia tuloksia saman alueen tilastoihin ihmisten elämäntyytyväisyydessä.^a Erityisesti he tarkastelivat Trumpin äänimäärän kasvua verrattuna republikaanien keskimääräiseen aikaisempaan tulokseen piirikunnissa. Kävi ilmi, että ihmisten arvio omasta elämäntyytyväisyydestään korreloi yli 50-prosenttisesti Trumpin äänimäärän kasvun kanssa. Kun tarkasteltiin ihmisten arviota tulevaisuuden elämäntyytyväisyydestään, korrelaatio oli lähes 80-prosenttinen.

Tutkijat vertasivat, miten perinteiset talousmittarit kuten talouskasvu, työttömyysaste, keskimääräiset palkat, koulutusaste, altistuminen kansainväliselle kaupalle sekä rasismi

ennustivat äänestyskäyttäytymistä verrattuna elämäntyytyväisyyteen. Tulos oli paljonpuhuva: elämäntyytyväisyys oli selkeästi ennustusvoimaisempi kuin kaikki talousmittarit yhteensä.

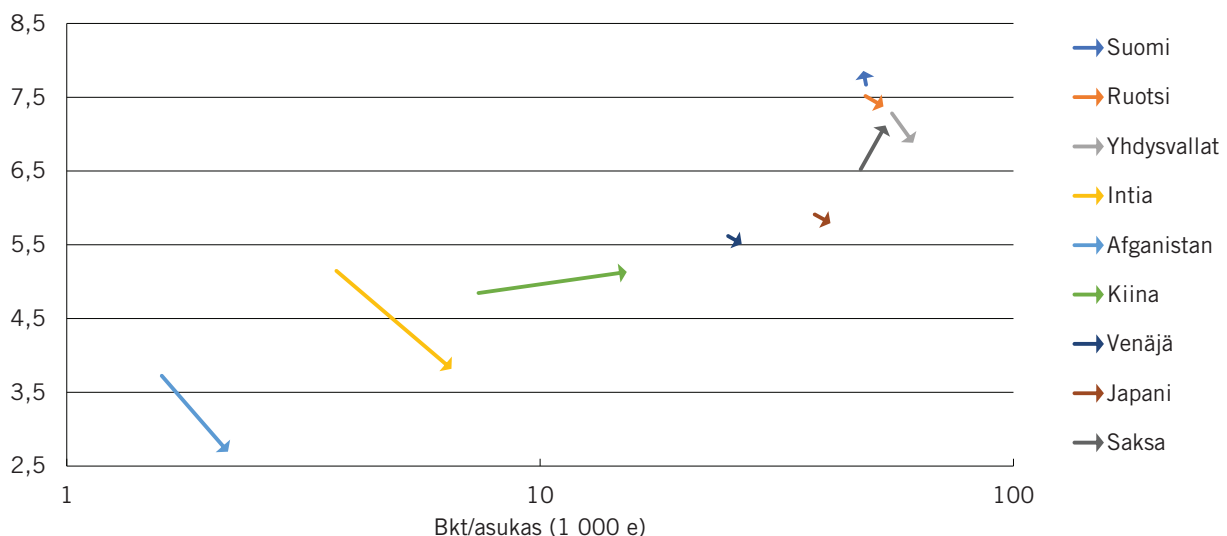
Viime vuosina useampi tutkimus on vahvistanut saman johtopäätöksen: alhaisempi koettu hyvinvointi ennustaa sekä opposition äänestämistä että populistien äänestämistä niin Yhdysvalloissa ja Britanniassa kuin viidessätoista EU-maassakin.^b

George Wardin tutkijaryhmän johtopäätös on selkeä: ”Koetun hyvinvoinnin mittaaminen saattaa olla kriittisen tärkeää, jos haluamme ymmärtää viimeaikaisia poliittisen maaperän muutoksia, koska populistiset poliitikot näyttävät käyttävän hyväkseen alhaisia koetun hyvinvoinnin tasoja.”

Hyvinvoinnin suurempi mittaaminen ja johdonmukainen edistäminen voisi padota populismin nousua. Poliittisten päättäjien on lunastettava lupauksensa kansalaisten hyvin-

KUVIO 1. Miten bkt/asukas (1000 e) ja elämäntyytyväisyys (asteikko 1–10) ovat kehittyneet vuosien 2008 ja 2018 välillä eri maissa?

Elämäntyytyväisyys (asteikko 1–10)

Kansalaisten elämäntyytyväisyys ja henkeä kohti laskettu bruttokansantuote ovat useissa maissa kehittyneet eri suuntiin. Esimerkiksi Intiassa henkeä kohden laskettu bruttokansantuote on kohentunut, mutta samanaikaisesti elämäntyytyväisyys on pudonnut selvästi. Suomessa henkeä kohden laskettu bruttokansantuote pieneni tarkastelujaksolla hieman, mutta elämäntyytyväisyys koheni samanaikaisesti. Lähde: Helliwell ym. (2021).

voinnin edistämisestä saavuttaakseen tai palauttaakseen kansalaisten luottamuksen. Luotettava tieto eri kansanryhmien hyvinvoinnista olisi tässä työssä kriittisen tärkeää.

PAHOINVOINTI LYMYÄ TALOUSMITTAREIDEN TAKANA

Yhdysvaltojen kehitys viimeisen kahden vuosikymmenen aikana lienee hyvä esimerkki perinteisten talousmittarien kyvyttömyydestä tunnistaa ihmisten hyvinvoinnin kannalta keskeisiä yhteiskunnallisia kehityskulkuja (Kuvio 1). Brutto-kansantuote per asukas kasvoi tasaisesti vuodesta 2000 vuoteen 2019.^c

Myös työllisyysaste oli lievässä nousussa vuodesta 2010 vuoteen 2019. Perinteisillä talousmittareilla Yhdysvallat on viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ollut vahva menestystarina.

Monien yhdysvaltalaisien todellisuudessa kehitys on kuitenkin ollut kaikkea muuta kuin menestystarina. Vuosittaisen itsemurhien määrä nousi 2000–2016 peräti kolmekymmentä prosenttia^d, ja samalla aikavälillä huumeiden yliannostuksiin liittyvät kuolemat ovat lähes nelinkertaistuneet.^e Tästä johtuen myös Yhdysvaltalaisien keskimääräinen elinajanodote oli lievässä laskussa vuosina 2014–2017^f, mikä on täysin poikkeuksellista länsimaissa.

Niin ikään ihmisten kokema elämäntyytyväisyys on laskenut viimeisen vuosikymmenen^g samalla kun äärimmäistä ahdistusta kokeneiden yhdysvaltalaisien osuus lähes kaksinkertaistui vuosien 1993–2019 välillä.^h

Talousmittarien ja hyvinvointimittarien erisuuntainen kehitys ei koske pelkästään Yhdysvaltoja. Intiassa elämäntyytyväisyys laski kymmenen prosenttia vuosien 2006–2017 välillä talouskasvusta huolimatta. Vaikka Kiinan asukaskohtainen bkt nelinkertaistui vuosien 1990–2005 välillä, samaan aikaan ihmisten kokema elämäntyytyväisyys laski ja itsemurhien määrä lisääntyi huomattavasti.ⁱ Suomen talouskehitykseen nähden yllättävän korkeaksi koetua hyvinvointia selittävät vuorostaan toimivat instituutiot, vahva keskinäinen luottamus ja kattavat sosiaaliturvapaletut.^j

Elämäntyytyväisyyden kehityksen irtaantuminen talouden kehityksestä näyttäisi olevan ilmiö, joka havaitaan eri puolilla maailmaa (ks. myös *Bkt:n kolme sokeaa pistettä sivulla 15*). Poliitikkojen voi kuitenkin olla vaikea tunnistaa ja puuttua taustalla oleviin ongelmiin, jos heillä ei ole käytössään koetun hyvinvoinnin kehitystä mittaavia indikaattoreita.

^a Ward ym. (2021).

^b Ks. esim. Herrin ym. (2018), Liberini ym. (2017), Ward (2015) sekä Ward (2020).

^c Globaalien finanssikriisin aiheuttamaa vuoden 2009 notkahuusta lukuun ottamatta. Ks. World Bank (2020).

^d NCHS (2018).

^e CDC (2020b).

^f CDC (2020a).

^g Helliwell ym. (2020).

^h Blanchflower ja Oswald (2020).

ⁱ Graham ym. (2018).

^j Martela ym. (2020) ja Pacea ja Radcliff (2008).

tista satunnaisotantaa käyttäen siten, että vastaajat edustavat Suomen 18–74-vuotiasta väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen ja äidinkielen suhteen.¹⁰

Tämä tarjoaa selkeän lähtökohdan sille, miten koettua hyvinvointia kannattaisi Suomessa mitata: kuukausittain ja systemaattista satunnaisotantaa käyttäen. Yksi mahdollinen ja kustannustehokas tapa toteuttaa koetun hyvinvoinnin mittausta olisi sen liittäminen Kuluttajien luottamus -indikaattorin tiedonkeruuseen.

Mitä mitata?

1960-luvulta jatkuneen tieteellisen tuotekehityksen pohjalta psykologiassa ja ihmistieteissä laajemminkin on asteittain tunnistettu toimivimmat metodit ja tavat kysyä ihmisiltä heidän koetusta hyvinvoinnistaan.

Ihmisen kokemusmaailma on rikas ja moniulotteinen. Negatiivisten tunteiden poissaolo on eri asia kuin positiivisten tunteiden läsnäolo.¹¹ Siksi on tärkeää mitata erikseen negatiivisia ja positiivisia tunteita. Samoin hetkelliset tunteet ovat eri asia kuin yleisarvio omasta elämästä. Kokeva minä ja arvioiva minä operoivat osittain erillisesti.¹² Siksi on tärkeää mitata sekä tunteita että elämänarvioita. Tulevaisuusorientoituneena olentona ihmisen toimintaan vaikuttaa nykykokemuksen lisäksi myös arvio tulevasta kehityksestä. Siksi on tärkeää mitata nykykokemuksen lisäksi myös tulevaisuuden odotuksia.

Näistä syistä koettua hyvinvointia ei kannata mitata pelkästään yhdellä kysymyksellä vaan seuraamalla muutamaa keskeistä hyvinvoinnin ulottuvuutta. Minimissään kannattaa mitata positiivisia tunteita, negatiivisia tunteita ja elämäntyytyväisyyttä.¹³ Näiden lisäksi monet tahot suosittavat mittaamaan psykologista toimintakykyä, joka tarkoittaa mielen toimintakyvylle keskeisten psyyko-sosiaalisten kokemusten läsnäoloa elämässä.¹⁴ OECD esimerkiksi suosittelee, että koettua hyvinvointia mitattaessa huomioitaisiin neljä eri ulottuvuutta:

A. Yleinen elämäntyytyväisyys

B. Myönteiset tunteet

C. Kielteiset tunteet

D. Psykologinen toimintakyky.¹⁵

Hyvän vertailukohdan Suomelle tarjoaa Iso Britannia, jossa Office for National Statistics on vuodesta 2011 lähtien mitannut koettua hyvinvointia neljällä kysymyksellä:¹⁶

- Yleisesti ottaen, kuinka tyytyväinen olet elämäsi tällä hetkellä? (elämäntyytyväisyys)
- Yleisesti ottaen, kuinka onnelliseksi koit itsesi eilen? (myönteiset tunteet)
- Kuinka ahdistuneeksi yleisesti ottaen koit itsesi eilen? (kielteiset tunteet)
- Yleisesti ottaen, missä määrin koet, että elämäsi tekemät asiat ovat arvokkaita ja tekemisen arvoisia? (psykologinen toimintakyky)

Ison-Britannian kysymyspatteristoa hieman laajentamalla voidaan päästä hyvinkin kattavaan ja monipuoliseen koetun hyvinvoinnin mittaamiseen. Kun Suomelle rakennetaan koetun hyvinvoinnin indikaattoria (ks. Taulukko 2), seuraavien ulottuvuuksien ottaminen mukaan olisi olennaista:

A. Yleinen elämäntyytyväisyys. Elämäntyytyväisyys on toistaiseksi ollut kansainvälisissä vertailuissa yleisimmin käytetty koetun hyvinvoinnin mittari.¹⁷ Vastaaajaa pyydetään miettimään elämäänsä kokonaisuutena ja arvioimaan, kuinka hyväksi sen yleisesti ottaen arvioi. Näin saadaan suoraa tietoa hänen omasta arviostaan elämänsä onnistuneisuudesta. Tämä on se mittari, johon esimerkiksi Gallup World Pollin ja World Happiness Reportin rankingit kansakuntien onnellisuudesta perustuvat ja joissa Suomessa on neljänä vuonna peräkkäin ollut maailman korkein vastausten keskiarvo.¹⁸

Yhteiskunnallisilla olosuhteilla on selkeä vaikutus ihmisten elämäntyytyväisyyteen, ja erot eri maiden välillä ovat huomattavat. Siinä missä kaikissa Pohjoismaissa elämäntyytyväisyyden keskiarvo (asteikolla 0–10) on yli 7,2, keskiarvot ovat alle 3,5 Botswana, Ruandassa, Zimbabwessa ja Afganistanissa.¹⁹

B. Myönteiset tunteet. Tunteet ovat keskeinen osa ihmisen kokemusmaailmaa ja myönteisten tunteiden kokeminen on hyvinvoinnin keskeinen elementti. Biologisesti myönteiset tunteet ovat kehittyneet indikoimaan hyvää ja turvallista oloa, ja niiden läsnäololla on havaittu monia myönteisiä vaikutuksia henkilön elämään.²⁰

Myönteisiä tunteita mitataan tyypillisesti esittämällä ihmiselle lista tunteista (esim.

iloinen, innostunut, kiinnostunut) ja pyytämällä henkilöä arvioimaan jokaisen kohdalla, kuinka paljon hän on kyseistä tunnetta kokenut viime aikoina. Jotta tavoitetaan ihmisen kokemus mahdollisimman tuoreena, aikajänne on varsin lyhyt: kysytään esimerkiksi, kuinka paljon henkilö koki kyseistä tunnetta tänään tai edellisenä päivänä.

C. Kielteiset tunteet. Negatiivisten tunteiden kokeminen vähentää elämänlaatua ja hyvinvointia. Kroonistunut negatiivisten tunteiden kokeminen on selkeä terveysriski ja heikentää toimintakykyä, ja negatiiviset ajattelun kehät ovat tyypillisiä masentuneessa mielessä. Masennus on yksi nykymaailman keskeisistä terveysongelmista: se on kaikista sairauksista toiseksi merkittävin sairaana elettyjen elinvuosien aiheuttaja maailmanlaajuisesti²¹ ja kaksinkertaistaa siitä kärsivän riskin kuolla. Kielteisiä tunteita mitataan tyypillisesti esittämällä ihmiselle lista tunteista (esim. surullinen, ahdistunut, vihainen) ja pyytämällä henkilöä arvioimaan jokaisen kohdalla, kuinka paljon hän on kyseistä tunnetta kokenut viime aikoina, esimerkiksi edellisenä päivänä.

D. Psykologinen toimintakyky. 2000-luvulla psykologian tutkituimmaksi motivaatio- ja hyvinvointiteoriaksi noussut itsemääräämisteoria (self-determination theory) on tunnistanut kolme psykologista perustarvetta, joilla on keskeinen rooli ihmisen myönteisessä kehityksessä ja psykologisessa toimintakyvyssä:²²

1. autonomia on mahdollisuutta ohjautua omien kiinnostusten ja arvojen mukaan elämässään,
2. kyvykkyys on kokemus omasta osaamisesta, aikaansaamisesta ja oppimisesta,
3. läheisyys on kokemus läheisistä ja välittävistä ihmissuhteista.²³

Tutkimuskirjallisuus on osoittanut näiden perustarpeiden kiinteän yhteyden koettuun hyvinvointiin sekä länsimaissa että muualla maailmassa.²⁴ Lisäksi niiden ennustusvoima suhteessa koettuun hyvinvointiin näyttää olevan varsin johdonmukainen riippumatta maantieteellisestä alueesta.²⁵

Näiden kolmen perustarpeen rinnalla on esitetty, että myös turvallisuus eli kokemus uhkien poissaolosta ja perustuvallisuudesta on keskeinen osa psykologista toimintakykyämme.²⁶

Psykologisen toimintakyvyn mittaaminen lisää koetun hyvinvoinnin indikaattorin käytettävyyttä tarjoamalla päättäjille relevanttia informaatiota siitä, miten koettua hyvinvointia voidaan vahvistaa.²⁷ Myönteisten tunteiden puuttuminen tai vähäisyys ei vielä kerro, mistä etsiä ratkaisua. Vähäinen läheisyyden kokemus paikantaa ongelman ihmissuhteisiin ja auttaa näin identifioimaan sen, mikä elämänalue aiheuttaa negatiivisen hyvinvointikokemuksen.

E. Tulevaisuususkko. Ihmisellä on ainutlaatuisen kyky reagoida nykyhetken lisäksi myös odotuksiin tulevasta. Siksi mielentilaamme, toimintaamme ja poliittisiin valintoihimme vaikuttaa vahvasti oletuksemme siitä, miten tilanne tulevaisuudessa kehittyy. Esimerkiksi äänestyspäätöksen hetkellä vielä tämänhetkistä elämäntyytyväisyyttä vahvempi ennustusvoima oli henkilön oletuksella tulevasta elämäntyytyväisyydestään.²⁸ Siksi nykyhetken ohella on relevanttia kysyä ihmiseltä, miten hän odottaa oman hyvinvointinsa kehittyvän jatkossa.

F. Sosiaalinen hyvinvointi. Ihminen on sosiaalinen olento, ja siksi suhteemme toisiin ihmisiin on keskeisessä roolissa kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissamme.²⁹ Tämän vuoksi moni koetun hyvinvoinnin teoria nostaa sosiaalisen hyvinvoinnin omaksi ulottuvuudekseen.³⁰

Myös poliittisen käytöksemme osalta yhteisöllisyyden kokemuksella ja ajatuksillamme toisista ihmisistä on selkeä rooli. Keskeisiä yhteisöllisyyden ulottuvuuksia ovat esimerkiksi hyväntekeminen, luottamus ja hyväksytyksi tuleminen. Hyväntekeminen tarkoittaa kokemusta siitä, että omalla toiminnalla on myönteinen vaikutus toisten ihmisten elämään.³¹ Luottamus on arvio siitä, kannattaako toisiin ihmisiin luottaa vai epäillä heitä. Hyväksytyksi tuleminen tarkoittaa sitä, kokeeko henkilö, että toiset

ihmiset hyväksyvät hänet joukkoonsa, vai syrjivätkö ja hylkäävätkö he hänet.

G. Merkityksellisyys. Ihminen voi arvioida elämäänsä monella tavalla. Yksi perustavimmista tavoista katsoa omaa elämäänsä on arvioida, kuinka arvokas, merkityksellinen ja tärkeä se ylipäänsä on.³²

Merkityksellisyden ja tarkoituksellisuuden kokemuksen onkin osoitettu ennustavan esimerkiksi pitkäikäisyyttä.³³ Tämän vuoksi elämäntytyväisyyden rinnalla mitataan useasti myös merkityksellisyyttä toisena perustavana arvioina omasta elämästä.³⁴ Merkityksellisyys tarjoaa siis tärkeän tavan arvioida sitä, kokeeko henkilö elämänsä yleisesti ottaen arvokkaaksi ja elämisen arvoiseksi.

Mittarit poliittisen päätöksenteon työkaluina

Minkä tahansa mittarin hyöty on lopulta siinä, miten sitä käytetään. Koetun hyvinvoinnin mittaria voidaan ja kannattaakin käyttää poliittisen päätöksenteon välineenä. Muiden maiden vastaavien prosessien pohjalta³⁵ voidaan tiivistää tietyt parhaat käytännöt, jotka tarjoavat pohjan mittareiden hyödyntämiselle politiikassa:

1. Koetun hyvinvoinnin mittarin valitseminen yhdeksi kansalliseksi avainindikaattoriksi.

Sanna Marinin hallitus on hiljattain käynnistänyt prosessin, jossa pyritään luomaan pohjaa uudelleenlaistulle hyvinvointitalouden ohjausmallille, jossa hyvinvointia tarkastelevilla indikaattoreilla on keskeinen rooli.³⁶ Kun lähdetään luomaan tällaista yhteiskunnallisen hyvinvoinnin mittaamisen indikaattorikonaisuutta, on koettu hyvinvointi sisällytettävä avainindikaattorien joukkoon.

2. Koetun hyvinvoinnin mittarien pilotointi ja validointi.

Koetun hyvinvoinnin mittarien osalta on tärkeää, että mittarit validoidaan huolellisesti ennen kansallista käyttöönottoa. Koetun hyvinvoinnin mittareista valtaosa kannattaa ottaa suoraan kansainvälisesti käytössä olevista ja jo validoiduista mittareista, koska tämä mahdollistaa vertailtavuuden. Kaikille tässä raportissa esitetyille koetun hyvinvoinnin ulottuvuuksille on esimerkiksi löydettävissä hyväksi havaittuja ja validoituja mittareita. Samalla näidenkin mittareiden osalta validointi suomen kielellä on relevantti osa prosessia.

3. Koetun hyvinvoinnin mittaaminen säännöllisesti, luotettavasti ja julkisesti.

Kun hyvinvoinnin indikaattorit on valittu ja luotu, on aika ottaa ne käyttöön. On huolehdittava siitä, että koetun hyvinvoinnin mittaamisesta tulee pysyvä prosessi ja indikaattorin laadinnalle varataan riittävät määrärahat. Mittaaminen ja indikaattorin julkaiseminen kannattaa antaa Tilastokeskuksen vastuulle. Se, että koettu hyvinvointi on osa virallista tilastojärjestelmää, antaa sille enemmän yhteiskunnallista painoarvoa.

Olennaista on saada indikaattori laajasti näkyväksi, jotta kansalaiset, journalistit, tutkijat ja muut kiinnostuneet ottavat sen seurantaan. Lisäksi on luotava säännölliset julkaisukäytännöt ja -aikataulut, mieluummin kuukausittain, jotta hyvinvoinnin kehitystä pystytään seuraamaan ajan hermolla.

4. Koetun hyvinvoinnin mittaaminen osana laajempaa politiikkaprosessia.

Hyvätkään mittarit eivät auta, jos niitä ei käytetä. Kun koetun hyvinvoinnin mittari on luotu ja käyttöönotettu, on mietittävä sitä, miten se saadaan osaksi poliittista prosessia. Vain silloin se todella voi ohjata politiikan tekemistä ja arvioimista Suomessa.

Hyvinvoinnin indikaattoreita kannattaa soveltaa useissa eri päätöksenteon vaiheissa.³⁷ Ensinnäkin niitä kannattaa soveltaa jo politiikan päämäärien ja agendan valittamiseen. Luotettava tieto koetun hyvinvoinnin kehityksestä esimerkiksi eri väestöryhmillä voi auttaa tunnistamaan osaluuet, joissa kehitystä erityisesti tarvitaan.

Mittaaminen kannattaa antaa Tilastokeskukselle.

Taulukko 2. Koetun hyvinvoinnin ulottuvuudet

Koetun hyvinvoinnin ulottuvuus:	Määritelmä:	Esimerkkikysymykset:
Elämäntyytyväisyys	Yleinen arvio oman elämän onnistuneisuudesta	Mihin sijoitat oman elämäsi tällä hetkellä seuraavalla asteikolla? (0 = huonoin mahdollinen – 10 = paras mahdollinen) Olen tyytyväinen elämäni. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä)
Myönteiset tunteet	Positiivisten tunteiden kokeminen omassa elämässä	Kuinka onnelliseksi koit itsesi eilen? (1 = erittäin onnettomaksi – 7 = erittäin onnelliseksi) Oletko tänään kokenut iloisia ja myönteisiä tunteita? (1 = en lainkaan – 7 = hyvin paljon) Oliko sinulla eilen levollinen ja rauhallinen olo? (1 = ei lainkaan – 7 = hyvin paljon)
Kielteiset tunteet	Negatiivisten tunteiden kokeminen omassa elämässä	Kuinka ahdistuneeksi koit itsesi eilen? (1 = en lainkaan – 7 = hyvin ahdistuneeksi) Kuinka masentuneeksi koit itsesi eilen? (1 = en lainkaan – 7 = erittäin masentuneeksi) Kuinka paljon olet viime aikoina kokenut pelkoa tai vihaa? (1 = en lainkaan – 7 = hyvin paljon)
Psykologinen toimintakyky	Psykologiselle toimintakyvylle keskeisten psykososiaalisten perustarpeiden läsnäolo elämässä	Autonomia: Koen pystyväni tällä hetkellä vaikuttamaan oman elämäni kulkuun. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä) Kyvykyys: Pystyn tavoittelemaan ja saavuttamaan itselleni tärkeitä asioita. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä) Läheisyys: Koen, että elämässäni on läheisiä ja hyviä ihmissuhteita. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä) Turvallisuus: Koen oloni turvalliseksi. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä)
Tulevaisuususk	Arvio oman elämän ja hyvinvoinnin kehityksestä tulevaisuudessa	Koetko, että elämäsi on menossa parempaan vai huonompaan suuntaan? (1 = selvästi huonompaan – 7 = selvästi parempaan) Kuinka toiveikkaasti suhtaudut tällä hetkellä elämääsi? (1 = en lainkaan toiveikkaasti – 7 = erittäin toiveikkaasti)
Sosiaalinen hyvinvointi	Kokemus yhteisöllisyydestä ja suhteesta muihin ihmisiin	Hyväntekeminen: Koen, että tekemilläni asioilla on myönteinen vaikutus muiden ihmisten elämään. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä) Luottamus: Yleisesti ottaen uskon, että suurimpaan osaan ihmisistä voi luottaa. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä) Hyväksyntä: Koen, että muut eivät hyväksy minunlaisiani ihmisiä. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä)
Merkityksellisyys	Yleinen kokemus omasta elämästä elämisen arvoisena	Koen, että elämässäni tekemäni asiat ovat tekemisen arvoisia. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä) Koen oman elämäni arvokkaaksi, tärkeäksi ja merkitykselliseksi. (1 = täysin eri mieltä – 7 = täysin samaa mieltä)

Kuinka luotettavia ovat koetun hyvinvoinnin mittarit?

Näyttöä mittareiden luotettavuudesta, toistettavuudesta ja ennustusvoimasta on kertynyt sen verran paljon, että valtaosa asiantuntijoista näkee niiden tarjoavan riittävän luotettavaa tietoa poliittisen päätöksenteon tarpeisiin.^a Useimmissa maissa mittaukset toteuttaa maan virallinen tilastokeskus, joka käyttää standardoituja ja validoituja menetelmiä.

Koetun hyvinvoinnin mittareiden luotettavuuden puolesta puhuu moni seikka:

- **Mittarit ovat reaktiivisia:** Ihmisten hyvinvointiarviot reagoivat erilaisiin elämäntapahtumiin odotetuilla tavoilla. Esimerkiksi köyhyys, yksinäisyys, avioero, työttömyys tai läheisen kuolema aiheuttavat vahvan negatiivisen vaikutuksen hyvinvointiarvioihin.
- **Mittarit ovat ennustusvoimaisia:** Muutokset koetussa hyvinvoinnissa ennustavat tulevia muutoksia ei-subjektivisissa mittareissa. Meta-analyysit ovat osoittaneet, että koetulla hyvinvoinnilla on ennustusvoimaa suhteessa esimerkiksi erilaisiin terveysindikaattoreihin, kuten kuolleisuuteen^b ja elinikään^c sekä erilaisiin työntekoon ja ihmissuhteisiin liittyviin mittareihin.^d Koettu hyvinvointi ennustaa myös talousmittareita luotettavammin, äänestävätkö ihmiset seuraavissa vaaleissa hallitus- vai oppositiopuolueita.^e
- **Mittarit korreloivat muiden hyvinvointimittareiden kanssa:** Itsearviot hyvinvoinnista korreloivat vahvasti – tyypillisesti vähintään 50-prosenttisesti – ulkopuolisten, esimerkiksi ystävien tai perheenjäsenten tekemien arvioiden kanssa^f sekä neurologisissa tutkimuksissa havaittujen aivojen mielihyvälueiden aktivoitumisen kanssa.^g
- **Mittaukset ovat toistettavia:** Kun yksittäinen henkilö arvioi elämäntyytyväisyytään kahtena ajanhetkenä on toistettavuus (test-retest reliability) 60 prosentin luokkaa, mutta tietyin oletuksin 70 prosentin luokkaa.^h Kansallisen tason mittausten reliabiliteetti on vielä vahvempi: Gallup World Pollin kahden peräkkäisen vuoden välinen keskimääräinen korrelaatio yksittäisen maan subjektiivisessa hyvinvoinnissa oli 93 prosenttia.ⁱ
- **Eri mittaukset päätyvät samaan lopputulokseen:** Kahden erillisen kyselytutkimuksen – Gallup World Poll ja World Values Survey – antamat arviot eri maiden keskimääräisestä subjektiivisesta hyvinvoinnista korreloivat 94-prosenttisesti.^j

Koetun hyvinvoinnin mittareita on taloustieteen piirissä perinteisesti kritisoitu kolmesta näkökulmasta, joista yksi liittyy utiliteetin käsitteeseen, toinen kyselyasteikkoihin ja kolmas kielellisiin ja kulttuurillisiin vinoumiin. Kritiikki on ajan myötä vähentynyt, kun

mittareita koskeva tutkimus on edistynyt ja koettuun hyvinvointiin suoraan keskittyvä taloustiede vahvistunut.

1) Utiliteetin mittaaminen

Taloustieteessä ihmisen saamaa hyötyä eli utiliteettia on perinteisesti tarkasteltu hänen valintojensa kautta. Ihmisen oletetaan pyrkivän maksimoimaan hyvinvointinsa ja minimoivan pahoinvointinsa. Tämän vuoksi hänen valintansa paljastavat, mitä hyvinvointiin vaikuttavia asioita hän preferoi suhteessa muihin hyvinvointiin vaikuttaviin asioihin. Toisin sanoen, kun tarkastelemme ihmisten valintoja, esimerkiksi ostopäätöksiä, näemme jonkinlaisen absoluuttisen yksilöiden hyödyn maksimoinnin lopputuloksen. Siksi perinteinen taloustiede lähti siitä, ettei koetun hyvinvoinnin mittaamista oikeastaan tarvita mihinkään.

Pelkkä toteutuneiden valintojen tarkastelu antaa kuitenkin hyvin puutteellisen kuvan ihmisen hyvinvoinnista – ja myös hänen preferensseistään. Ihmisen todellisia valintoja rajoittavat tarjolla olevien vaihtoehtojen ja käytössä olevien resurssien (taloudelliset rajoitteet) lisäksi erilaiset kognitiiviset vinoumat ja ympäristön paine. Valintoja tarkastelemalla saadaan vain rajallisesti tietoa ihmisen preferensseistä – ja erityisen vähän saadaan tietoa siitä, kuinka hyvin ihminen on onnistunut utiliteettinsa maksimoinnissa: eli ovatko hänen valintansa tuottaneet hänelle sitä hyvinvointia, mitä niillä on alun perin tavoiteltu.^k

Taloustieteen sisällä ovat viime vuosikymmeninä vahvistuneet vaatimukset tarkastella ihmisen utiliteettia suuremmin perustuen koetun hyvinvoinnin mittaamiseen.^l Tämä on johtanut koettua hyvinvointia tarkastelevan taloustieteen haaran syntyyn.^m

2) Kyselyasteikkoja koskeva kritiikki

Kyselyissä ihmisiä pyydetään arvioimaan esimerkiksi elämäntyytyväisyytään tai tunteitaan tietyllä asteikolla (esim. yhdestä kymmeneen). Tulosten tilastollinen tarkastelu (esim. ryhmien välisten keskiarvojen vertailu) edellyttää oletusta siitä, että kyseessä on niin sanottu välimatka-asteikko (cardinal scale) eikä pelkkä järjestyksasteikko (ordinal scale). Toisin sanoen on siis oletettava, että asteikolla kahden pisteen välinen etäisyys on asteikon eri kohdissa yhtä suuri. Tämän lisäksi on kritisoitu myös niin sanottuja diskreettejä askeleita eli sitä, että vastaajien on typistettävä arvionsa yhdeksi kokonaisluvuksiⁿ. Vaikka nämä ovat tärkeitä kritiikkejä, ovat kardinaalioletusta^o ja diskreettien askelien mielekkyyttä^p empiirisesti tarkastelleet tahot päätyneet johtopäätökseen, että vastatessaan koetun hyvinvoinnin kysymyksiin ihmiset käyttävät skaaloja riittävän johdonmukaisesti, jotta niiden käyttö ei johda merkittäviin vinoumiin.^q

3) Kielelliset tai kulttuurilliset vinoumat

Erityisesti kansainvälisten vertailujen kohdalla on kysytty, miten kulttuuriset vastaustendenssit ja mittarien käännoksissä käytetyt sanavalinnat vaikuttavat tulosten vertailtavuuteen.^f On näyttöä siitä, että kielellä ja kulttuurilla on vaikutusta ihmisten tapaan vastata kyselyihin.^g Tämä asettaa haasteen kansainvälisten kyselyiden kehittämiseksi:^h sanavalinnat on hiottava sellaisiksi, että ne ovat ymmärrettäviä ja suoraviivaisesti käännettävissä eri kielille. Kyselyitä on testattava ja hiottava eri maissa ennen laajaa käyttöönottoa kulttuuristen vaikutusten minimoimiseksi.

Vinoumien ei kuitenkaan oleteta olevan niin suuria, että kansainväliset vertailut olisivat mahdottomia.^u Lisäksi on syytä muistaa, että nämä kielelliset erot vaikuttavat kansainvälisiin vertailuihin mutta eivät tietyn maan tai kulttuurin sisäisten aikasarjojen ja niissä tapahtuvien muutosten tulkintaan.

Mikään mittari ei ole täydellinen ja koetun hyvinvoinnin mittaamisessa on aina läsnä tiettyjä häiriöitä ja vinoumia. Yleinen konsensus tutkijoiden keskuudessa on, että tunnistetuista ongelmista huolimatta koetun hyvinvoinnin mittaaminen on riittävän luotettavaa eikä sisällä mitään niin systemaattisia ongelmia, ettei sen käyttäminen poliittisessa päätöksenteossa ja kansainvälisessä vertailussa olisi perusteltua.

- ^a Diener (2013), Jorm ja Ryan (2014), Martela (2018), OECD (2013).
- ^b Howell ym. (2007).
- ^c Diener ja Chan (2011).
- ^d Ks. esim. Lyubomirsky ym. (2005).
- ^e Herrin ym. (2018), Ward ym. (2021).
- ^f Ks. esim. Lyubomirsky ja Lepper (1999), Sandvik ym. (1993).
- ^g Ks. esim. Heller ym. (2013).
- ^h Krueger ja Schkade (2008) sekä Lucas ja Donnellan (2012).
- ⁱ Diener ym. (2013).
- ^j Ibid.
- ^k Ng (2003).
- ^l Kahneman ym. (1997).
- ^m Ks. esim. Benjamin ym. (2014), Clark (2018), Frey ja Stutzer (2000).
- ⁿ Bond ja Lang (2019).
- ^o Ferrer-i-Carbonell ja Frijters (2004).
- ^p Kaiser ja Vendrik (2019), Lindqvist ym. (2020).
- ^q Tosin sillä varauksella, että käytetyn asteikon olisi syytä sisältää vähintään viisi askelta, ks. myös OECD (2013), s. 189.
- ^r Davidov ja De Beuckelaer (2010).
- ^s Harzing (2006), Lolle ja Andersen (2016).
- ^t Hadler ym. (2015).
- ^u OECD (2013).

Toimenpiteitä ja vaihtoehtoja arvioitaessa on tärkeää arvioida myös niiden vaikutuksia koettuun hyvinvointiin. Myös varsinaiseen toteutusvaiheeseen kuuluu erilaisia valinta- ja muutostilanteita, joiden yhteydessä on jälleen tärkeää arvioida tilannetta myös koetun hyvinvoinnin kehityksen näkökulmasta.

Isompien hankkeiden yhteydessä on mietittävä, miten hankkeiden vaikuttavuutta koettuun hyvinvointiin arvioidaan niiden edessä.

Hankkeiden ja kokeilujen päätyttyä on syytä arvioida niiden onnistuneisuus koetun hyvinvoinnin osalta, eli katsoa tuottiko kyseinen hanke lisää hyvinvointia kansalaisille. Tämä mahdollistaa onnistumisten ja epäonnistumisten tunnistamisen ja tukee tulevaa politiikkatyötä, jotta siinä kyettäisiin ottamaan kansalaisten hyvinvointi entistä paremmin huomioon.

Koetun hyvinvoinnin indikaattoria voidaan hyödyntää arvioitaessa keskenään hyvinkin erilaisia hankkeita ja niiden vaikutuksia. Esimerkiksi julkisen talouden säästöjä haettaessa koetun hyvinvoinnin indikaattori tarjoaisi arvokasta lisätietoa, jonka avulla voitaisiin kohdistaa leikkauksia niihin kohteisiin, jotka vähentävät vähiten koettua hyvinvointia.

Vastaavasti hyvinvointitiedon avulla voidaan siirtää resursseja niihin toimenpiteisiin, jotka näyttävät parhaiten lisäävän hyvinvointia ja hyvän elämän edellytyksiä. Jatkuva mittaus lisää tietopohjaa, joka auttaa tulevaisuudessa valitsemaan hyvinvointia parhaiten vahvistavat ratkaisut.

Koetun hyvinvoinnin mittaaminen mahdollistaa myös tehokkuusanalyysit sen suhteen, miten hyvin tietyt toimenpiteet ja ratkaisut muuttavat taloudellisen panostuksen kan-

salaisten hyvinvoinniksi.³⁸ Parhaimmillaan hyvinvointivaikutusten arvioinnista ja seuraamisesta tulisi yhtä rutiininomainen osa politiikkaa kuin talousvaikutusten arviointi on tällä hetkellä.

Kansalaisten hyvinvointia edistävä politiikka toteutuu parhaiten, kun meillä on keinot seurata kansalaisten hyvinvoinnin kehitystä. Hyvinvoinnin suorempi mittaaminen mahdollistaa tietopohjaisen politiikan, joka tutkittuun tietoon perustuen pyrkii edistämään kansalaisten hyvinvointia. Koetun hyvinvoinnin luotettavan mittaamisen kautta politiikka pystyy tulevaisuudessa nykyistäkin paremmin palvelemaan sen perimmäistä päämäärää: kansalaisten hyvinvoinnin edistämistä kestäväällä tavalla.

Bkt:n kolme sokeaa pistettä

Bruttokansantuote mittaa taloudellista toimeliaisuutta eli tuotantoa ja vaihdantaa. Bkt:n kasvu on hintojen muutoksesta puhdistetun tietyllä ajanjaksolla tuotettujen ja loppukäyttöön ostettujen hyödykkeiden (tavarat ja palvelut) raha-arvon lisääntymistä eli arvonlisäyksen kasvua.

Usein erityisesti politiikassa lähdetään kyseenalaistamatta liikkeelle siitä, että taloudellinen toiminta tuottaa hyvinvointia. Kaikki taloudellinen toiminta ei kuitenkaan tuota hyvinvointia, mikä taloustieteessäkin on laajalti ymmärretty.

Bkt-mittarin keskeinen ongelma onkin se, että se ei ole hyvinvointivaikutusten osalta tarkka indikaattori: se ei kerro, mikä osa taloudellisesta toiminnasta lisää hyvinvointia, mikä on hyvinvoinnin osalta neutraalia ja mikä osa jopa haitallista.

Bruttokansantuotteen keskeisyyttä politiikan ohjaajana on haastettu viime vuosikymmeninä ainakin kolmesta eri suunnasta:

1. Ympäristökuormituksen huomioiminen. Kasvava tietoisuus ihmisen aiheuttamasta ympäristökuormituksesta, planetaarisista rajoista ja ekokatastrofin mahdollisuudesta on pakottanut katsomaan taloudellista toimintaa myös ympäristön näkökulmasta. Poliittisia ja taloudellisia päätöksiä on välttämätöntä arvioida ympäristökuormituksen näkökulmasta, mikä on luonut selkeän kysynnän ympäristökuormitusta mittaaville, kansainvälisesti standardoiduille indikaattoreille. Tämä on johtanut *System of Environmental Economic Accountingin (SEEA)* eli ympäristötilinpidon kehittämiseen, jonka takana ovat YK, EU, IMF, OECD sekä Maailmanpankki, ja joka vuonna 2017 oli käytössä 69 eri maassa, mukaan lukien Suomessa.^a

2. Eriarvoisuuden huomioiminen. Bruttokansantuote ei kerro talouden hedelmien jakautumisesta. Talouskasvu ei kaikissa maissa ole hyödyttänyt valtaosaa kansasta. Tämä on johtanut vaatimukseen nostaa eriarvoisuuden vähentäminen vahvemmin poliittiselle agendalle ja eriarvoisuuden mittaus osaksi politiikan tekemistä ja arviointia.^b Taloudellisen eriarvoisuuden ja koetun hyvinvoinnin välinen suhde on monimutkainen, ja eri tutkimukset ovat päätyneet erilaisiin johtopäätöksiin.^c

3. Koetun hyvinvoinnin huomioiminen. Erityisesti vauraammassa länsimaissa on havahduttu siihen, että talouskasvun ja vaurastumisen yhteys inhimilliseen hyvinvointiin on heikentynyt tai jopa kokonaan katkennut.^d Korkeampi bkt:n taso korreloi vahvasti paremman koetun hyvinvoinnin tason kanssa niissä maissa, joissa bkt on vielä kansainvälisesti vertailun varsin alhainen (Kuvio 2). Tätä selittää se, että kehittyvissä maissa taloudellisen toimeliaisuuden lisääntyminen edelleen nostaa ihmisiä puutteesta ja köyhyydestä. Mitä korkeampi bkt maassa on, sitä vähemmän korkeampi bkt:n taso näyttää vaikuttavan koetun hyvinvoinnin tasoon. Vauraampien maiden joukossa bkt:n selitysvoima koetun hyvinvoinnin suhteen muuttuu yhä marginaalisemmaksi, ja näin bkt:n kehityksestä tulee epätarkka mittari hyvinvoinnille.

^a Hoekstra (2019) ja SEEA (2021).

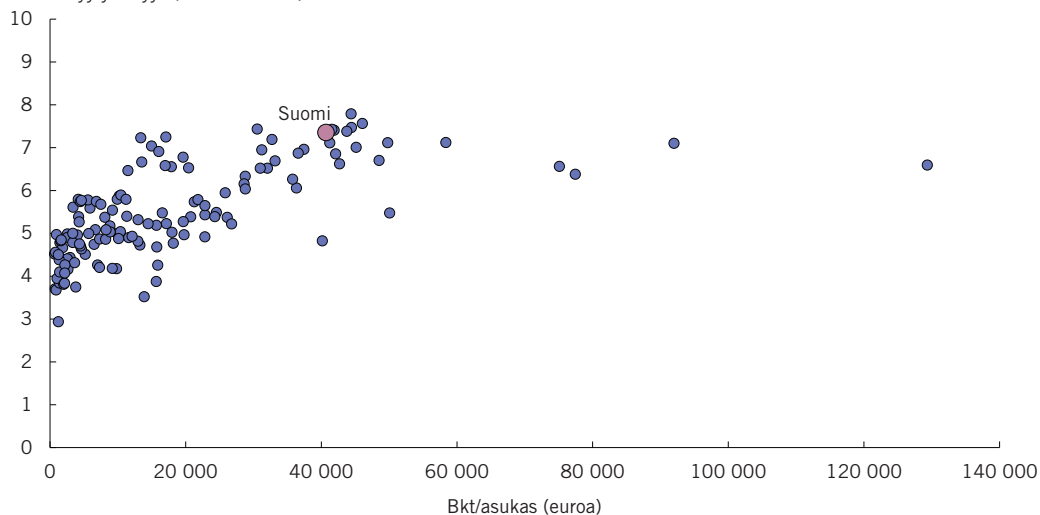
^b Stiglitz ym. (2018).

^c Schneider (2016) ja Zagorski ym. (2014).

^d Jebb ym. (2018) ja Sacks ym. (2012).

KUVIO 2. Elämäntyytyväisyys (asteikko 1–10) ja bkt/asukas (vuoden 2011 hinnoissa) eri maissa vuonna 2017

Elämäntyytyväisyys (asteikko 1–10)

Lähde: Our World in Data.

VIITTEET

- 1 Smith (1759).
- 2 Adams (1776).
- 3 OECD (2013).
- 4 Ks. esim. Stone ja Kruger (2018).
- 5 Hoekstra (2019), Stiglitz ym. (2018).
- 6 Stiglitz ym. (2018).
- 7 Stiglitz ym. (2018), s. 23.
- 8 Howell ym. (2007), Lyubomirsky ym. (2005).
- 9 Veenhoven (2002), s. 42.
- 10 Tilastokeskus (2018).
- 11 Bradburn (1969).
- 12 Kahneman ja Riis (2005).
- 13 Diener ym. (1999).
- 14 Clark (2016), Martela ja Sheldon (2019), National Research Council (2013).
- 15 OECD (2013).
- 16 Dolan ym. (2011), ONS (2018).
- 17 Ks. esim. Deaton (2008), Helliwell ym. (2018).
- 18 Deaton (2008), Helliwell ym. (2018).
- 19 Helliwell ym. (2021).
- 20 Fredrickson (2013), Lyubomirsky ym. (2005).
- 21 Global Burden of Disease Study 2013 Collaborators (2015).
- 22 Deci ja Ryan (2000), Martela ja Sheldon (2019), Vansteenkiste ym. (2020).
- 23 Deci ja Ryan (2000), Martela ja Ryan (2016), Ryan ja Deci (2017).
- 24 Chen ym. (2015), Diener ym. (2010).
- 25 Tay ja Diener (2011).
- 26 Rasskazova ym. (2016), Sheldon ym. (2001).
- 27 Martela ja Ryan (2021).
- 28 Ward ym. (2021).
- 29 Baumeister ja Leary (1995).
- 30 Keyes (2007), Su ym. (2014).
- 31 Martela ja Ryan (2016).
- 32 Camus (1955), Heintzelman ja King (2014), Martela ja Steger (2016).
- 33 Cohen ym. (2016), Hill ja Turiano (2014).
- 34 Dolan ym. (2011).
- 35 Exton ja Shinwell (2018).
- 36 VNK TEAS (2020).
- 37 Exton ja Shinwell (2018).
- 38 Nikolova ja Popova (2020).

LÄHTEET

- Adams, J. (1776). Thoughts on Government. In Papers of John Adams, Volume 4, February–August 1776, Adams Papers Digital Edition, <http://www.masshist.org/publications/adams-papers/index.php/view/PJA04dg2>.
- Baumeister, R. F. ja Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation, *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529.
- Benjamin, D. J., Heffetz, O., Kimball, M. S. ja Szembrot, N. (2014). Beyond happiness and satisfaction: Toward well-being indices based on stated preference, *American Economic Review*, 104(9), 2698–2735.
- Blanchflower, D. G. ja Oswald, A. J. (2020). Trends in Extreme Distress in the United States, 1993–2019, *American Journal of Public Health*, 110(10), 1538–1544, <https://doi.org/10.2105/AJPH.2020.305811>.
- Bond, T. N. ja Lang, K. (2019). The Sad Truth about Happiness Scales, *Journal of Political Economy*, 127(4), 1629–1640, <https://doi.org/10.1086/701679>.
- Bradburn, N. M. (1969). The structure of psychological well-being, Aldine.
- Camus, A. (1955). *Myth of Sisyphus* (J. O'Brien, Trans.), Vintage Books.
- CDC (2020a). Changes in life expectancy at birth 2010–2018. National Center for Health Statistics, <https://www.cdc.gov/nchs/data/hestat/life-expectancy/lifeexpectancy-H.pdf>.
- CDC (2020b). Opioid overdose. Centers for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/drugoverdose/epidemic/index.html>.
- Chen, B., Vansteenkiste, M., Beyers, W., Boone, L., Deci, E. L., Deeder, J., Lens, W., Matos, L., Mouratidis, A., Ryan, R. M., Sheldon, K. M., Soenens, B., Van Petegem, S. ja Verstuyf, J. (2015). Basic psychological need satisfaction, need frustration, and need strength across four cultures, *Motivation and Emotion*, 39(2), 216–236.
- Clark, A. E. (2016). SWB as a measure of individual well-being, teoksessa Adler, M. D. ja Fleurbaey, M. (toim.) (2016), *The Oxford Handbook of Well-Being and Public Policy* (pp. 518–552), Oxford University Press.
- Clark, A. E. (2018). Four Decades of the Economics of Happiness: Where Next? *Review of Income and Wealth*, 64(2), 245–269.
- Cohen, R., Bavishi, C. ja Rozanski, A. (2016). Purpose in Life and Its Relationship to All-Cause Mortality and Cardiovascular Events: A Meta-Analysis, *Psychosomatic Medicine*, 78(2), 122–133, <https://doi.org/10.1097/PSY.0000000000000274>.
- Davidov, E. ja De Beuckelaer, A. (2010). How Harmful are Survey Translations? A Test with Schwartz's Human Values Instrument, *International Journal of Public Opinion Research*, 22(4), 485–510, <https://doi.org/10.1093/ijpor/edq030>.
- Deaton, A. (2008). Income, Health, and Well-Being around the World: Evidence from the Gallup World Poll, *Journal of Economic Perspectives*, 22 (2): 53–72.
- Deaton, A. ja Stone, A. A. (2013). Two happiness puzzles, *American Economic Review*, 103(3), 591–597.
- Deci, E. L. ja Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior, *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Diener, E. (2013). The Remarkable Changes in the Science of Subjective Well-Being, *Perspectives on Psychological Science*, 8(6), 663–666, <https://doi.org/10.1177/1745691613507583>.
- Diener, E. ja Chan, M. Y. (2011). Happy people live longer: Subjective well-being contributes to health and longevity, *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 3(1), 1–43.
- Diener, E., Inglehart, R. ja Tay, L. (2013). Theory and validity of life satisfaction scales, *Social Indicators Research*, 112(3), 497–527.
- Diener, E., Ng, W., Harter, J. K. ja Arora, R. (2010). Wealth and happiness across the world: Material prosperity predicts life evaluation, whereas psychosocial prosperity predicts positive feeling, *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(1), 52–61.
- Diener, E., Suh, E., Lucas, R. ja Smith, H. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress, *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302.

- Dolan, P., Layard, R. ja Metcalfe, R. (2011). Measuring subjective well-being for public policy, Office for National Statistics (ONS).
- Euroopan unionin neuvosto (2019). Hyvinvointitalous – Ehdotus neuvoston päätelmiksi (13171/19 ed.), <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2019/10/24/economy-of-wellbeing-the-council-adopts-conclusions/#>.
- Exton, C. ja Shinwell, M. (2018). Policy use of well-being metrics: Describing countries' experiences, OECD.
- Ferrer-i-Carbonell, A. ja Frijters, P. (2004). How important is methodology for the estimates of the determinants of happiness? *The Economic Journal*, 114(497), 641–659.
- Fredrickson, B. L. (2013). Positive Emotions Broaden and Build, teoksessa E. A. Plant ja P. G. Devine (toim.) (2013), *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 47 (pp. 1–53), Academic Press.
- Frey, B. S. ja Stutzer, A. (2000). Happiness, economy and institutions, *The Economic Journal*, 110(466), 918–938.
- Global Burden of Disease Study 2013 Collaborators (2015). Global, regional, and national incidence, prevalence, and years lived with disability for 301 acute and chronic diseases and injuries in 188 countries, 1990–2013: A systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2013, *The Lancet*, 387(9995), 743–800.
- Graham, C., Laffan, K. ja Pinto, S. (2018). Well-being in metrics and policy, *Science*, 362(6412), 287–288.
- Hadler, M., Eder, A., Haller, M. ja Höllinger, F. (2015). Methodological Problems of Quantitative Comparative Social Research, *International Journal of Sociology*, 45(4), 247–255, <https://doi.org/10.1080/000207659.2015.1098056>.
- Harzing, A.-W. (2006). Response styles in cross-national survey research: A 26-country study, *International Journal of Cross Cultural Management*, 6(2), 243–266.
- Heintzelman, S. J. ja King, L. A. (2014). Life Is Pretty Meaningful. *American Psychologist*, 69(6), 561–574.
- Heller, A. S., Johnstone, T., Light, S. N., Peterson, M. J., Kolden, G. G., Kalin, N. H. ja Davidson, R. J. (2013). Relationships Between Changes in Sustained Fronto-Striatal Connectivity and Positive Affect in Major Depression Resulting From Antidepressant Treatment, *American Journal of Psychiatry*, 170(2), 197–206, <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2012.12010014>.
- Helliwell, J. F., Huang, H., Grover, S. ja Wang, S. (2018). Empirical linkages between good governance and national well-being, *Journal of Comparative Economics*, 46(4), 1332–1346.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. ja De Neve, J.-E. (toim.) (2020). *World Happiness Report 2020*, Sustainable Development Solutions Network.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B. ja Wang, S. (toim.) (2021). *World Happiness Report 2021*, Sustainable Development Solutions Network.
- Herrin, J., Witters, D., Roy, B., Riley, C., Liu, D. ja Krumholz, H. M. (2018). Population well-being and electoral shifts, *PLOS ONE*, 13(3), e0193401, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0193401>.
- Hill, P. L. ja Turiano, N. A. (2014). Purpose in life as a predictor of mortality across adulthood, *Psychological Science*, 25(7), 1482–1486.
- Hoekstra, R. (2019). *Replacing GDP by 2030*, Cambridge University Press.
- Howell, R. T., Kern, M. L. ja Lyubomirsky, S. (2007). Health benefits: Meta-analytically determining the impact of well-being on objective health outcomes, *Health Psychology Review*, 1(1), 83–136.
- Jebb, A. T., Tay, L., Diener, E. ja Oishi, S. (2018). Happiness, income satiation and turning points around the world. *Nature Human Behaviour*, 2(1), 33–38.
- Jorm, A. F. ja Ryan, S. M. (2014). Cross-national and historical differences in subjective well-being, *International Journal of Epidemiology*, 43(2), 330–340, <https://doi.org/10.1093/ije/dyt188>.
- Kahneman, D. ja Riis, J. (2005). Living, and thinking about it: Two perspectives on life, teoksessa Huppert, F. A., Baylis, N. ja Keverne, B. (toim.) (2005). *The science of well-being* (pp. 285–304), Oxford University Press.
- Kahneman, D., Wakker, P. P. ja Sarin, R. (1997). Back to Bentham? Explorations of experienced utility, *The Quarterly Journal of Economics*, 112(2), 375–406.
- Kaiser, C. ja Vendrik, M. C. M. (2019). How threatening are transformations of happiness scales to subjective wellbeing research? *SocArXiv*, <https://doi.org/10.31235/osf.io/gzt7a>.
- Keyes, C. L. M. (2007). Promoting and protecting mental health as flourishing: A complementary strategy for improving national mental health, *American Psychologist*, 62(2), 95–108.
- Krueger, A. B. ja Schkade, D. A. (2008). The reliability of subjective well-being measures, *Journal of Public Economics*, 92(8), 1833–1845.
- Liberini, F., Redoano, M. ja Proto, E. (2017). Happy voters, *Journal of Public Economics*, 146, 41–57.
- Lindqvist, E., Östling, R. ja Cesarini, D. (2020). Long-Run Effects of Lottery Wealth on Psychological Well-Being, *The Review of Economic Studies*, 87(6), 2703–2726, <https://doi.org/10.1093/restud/rdaa006>.
- Lolle, H. L. ja Andersen, J. G. (2016). Measuring Happiness and Overall Life Satisfaction: A Danish Survey Experiment on the Impact of Language and Translation Problems, *Journal of Happiness Studies*, 17(4), 1337–1350, <https://doi.org/10.1007/s10902-015-9646-4>.
- Lucas, R. E. ja Donnellan, M. B. (2012). Estimating the reliability of single-item life satisfaction measures: Results from four national panel studies, *Social Indicators Research*, 105(3), 323–331.
- Lyubomirsky, S., King, L. ja Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131(6), 803–855.
- Lyubomirsky, S. ja Lepper, H. S. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation, *Social Indicators Research*, 46(2), 137–155.
- Martela, F. (2018). Maailman onnellisin vai keskinkertaisen masentunut kansa – miten onnellisuutta politiikan päämääränä tulisi mitata Suomessa? *Yhteiskuntapolitiikka*, 83(3), 330–337.
- Martela, F., Greve, B., Rothstein, B. ja Saari, J. (2020). The Nordic Exceptionalism: What Explains Why the Nordic Countries are Constantly Among the Happiest in the World, teoksessa Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. ja De Neve, J.-E. (toim.) (2020), *World Happiness Report 2020* (pp. 129–146), Sustainable Development Solutions Network.
- Martela, F. ja Ryan, R. M. (2016). The Benefits of Benevolence: Basic Psychological Needs, Beneficence, and the Enhancement of Well-Being, *Journal of Personality*, 84(6), 750–764, <https://doi.org/10.1111/jopy.12215>.
- Martela, F. ja Ryan, R. M. (2021). In selecting measures for a comprehensive assessment of well-being, it is essential to include indicators of psychological need satisfaction, *Preventive Medicine Reports*, 23(101474), 1–3, <https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2021.101474>.
- Martela, F. ja Sheldon, K. M. (2019). Clarifying the concept of well-being: Psychological need-satisfaction as the common core connecting eudaimonic and subjective well-being, *Review of General Psychology*, 23(4), 458–474.
- Martela, F. ja Steger, M. F. (2016). The meaning of meaning in life: Coherence, purpose and significance as the three facets of meaning, *Journal of Positive Psychology*, 11(5), 531–545.
- National Research Council (2013). *Subjective well-being: Measuring happiness, suffering, and other dimensions of experience*, National Academies Press.
- NCHS (2018). *Suicide rates in the United States continue to increase*, NCHS Data Brief, National Center for Health Statistics(309).
- Ng, Y.-K. (2003). From preference to happiness: Towards a more complete welfare economics. *Social Choice and Welfare*, 20(2), 307–350.
- Nikolova, M. ja Popova, O. (2020). Sometimes Your Best Just Ain't Good Enough: The Worldwide Evidence on Subjective Well-being Efficiency, *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, Advance online publication, <https://doi.org/10.1515/be-jeap-2019-0396>.
- OECD (2013). *OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being*, OECD Publishing.
- ONS (2018). *Surveys using our four personal well-being questions*, Office for National Statistics, <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/wellbeing/methodologies/surveysusingthe4officernationalstatisticspersonalwellbeingquestions>.

- Pacek, A. C. ja Radcliff, B. (2008). Welfare policy and subjective well-being across nations: An individual-level assessment, *Social Indicators Research*, 89(1), 179–191.
- Rasskazova, E., Ivanova, T. ja Sheldon, K. (2016). Comparing the effects of low-level and high-level worker need-satisfaction: A synthesis of the self-determination and Maslow need theories, *Motivation and Emotion*, 40, 541–555, <https://doi.org/10.1007/s11031-016-9557-7>.
- Ryan, R. M. ja Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. Guilford Press.
- Sacks, D. W., Stevenson, B. ja Wolfers, J. (2012). The new stylized facts about income and subjective well-being, *Emotion*, 12(6), 1181–1187, <https://doi.org/10.1037/a0029873>.
- Sandvik, E., Diener, E. ja Seidlitz, L. (1993). Subjective well-being: The convergence and stability of self-report and non-self-report measures, *Journal of Personality*, 61(3), 317–342.
- Schneider, S. M. (2016). Income Inequality and Subjective Well-being: Trends, Challenges, and Research Directions, *Journal of Happiness Studies*, 17(4), 1719–1739, <https://doi.org/10.1007/s10902-015-9655-3>.
- SEEA (2021). *System of Environmental Economic Accounting*, United Nations, <https://seea.un.org/>.
- Sheldon, K. M., Elliot, A. J., Kim, Y., ja Kasser, T. (2001). What is satisfying about satisfying events? Testing 10 candidate psychological needs, *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(2), 325–339.
- Smith, A. (1759). *The Theory of Moral Sentiments* (Raphael, D. ja Macfie, A., toim.), Liberty Fund.
- Stiglitz, J. E., Fitoussi, J.-P. ja Durand, M. (2018). *Beyond GDP: Measuring What Counts for Economic and Social Performance*, OECD Publishing.
- Stiglitz, J. E., Sen, A. ja Fitoussi, J.-P. (2009). *Report of the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*.
- Stone, A. A. ja Krueger, A. B. (2018). Understanding subjective well-being, teoksessa Stiglitz, J. E., Fitoussi, J.-P. ja Durand, M. (toim.). *For Good Measure: Advancing Research on Well-being Metrics Beyond GDP* (pp. 163–202), OECD Publishing.
- Su, R., Tay, L. ja Diener, E. (2014). The Development and Validation of the Comprehensive Inventory of Thriving (CIT) and the Brief Inventory of Thriving (BIT), *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 6(3), 251–279, <https://doi.org/10.1111/aphw.12027>.
- Tay, L. ja Diener, E. (2011). Needs and subjective well-being around the world. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(2), 354–365.
- Tilastokeskus (2018). Tietosuojaseloste 26.3.2018: Kuluttajabarometri, https://www.stat.fi/meta/tietosuojaselosteet/tietosuojaseloste_kuluttajabarometri.html.
- Valtioneuvoston kanslia (2017). *Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 etenee*, <https://vnk.fi/-/kestavan-kehityksen-toimintaohjelma-agenda-2030-etenee> (haettu 7.9.2021).
- Valtioneuvosto (2020). *Hyvinvoinnin ja tasa-arvon vahvistaminen koronakriisin aikana ja sen jälkeen (2020:19; Valtioneuvoston Julkaisuja)*, Valtioneuvosto.
- Vansteenkiste, M., Ryan, R. M. ja Soenens, B. (2020). Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions, *Motivation and Emotion*, 44(1), 1–31, <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1>.
- Veenhoven, R. (2002). Why social policy needs subjective indicators, *Social Indicators Research*, 58(1–3), 33–46.
- VNK TEAS (2020). *Sosiaaliturvajärjestelmien seurantamekanismit hyvinvointitalouden näkökulmasta*, https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/40683023/Teemakuvaukset_kolmas_taydentava_haku.pdf/69fcf2d2-2a51-9888-5c6e-e8b87eee9814/Teemakuvaukset_kolmas_taydentava_haku.pdf.
- Ward, G. (2015). *Is happiness a predictor of election results?* Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science.
- Ward, G. (2020). Happiness and voting: Evidence from four decades of elections in Europe, *American Journal of Political Science*, 64(3), 504–518.
- Ward, G., De Neve, J.-E., Ungar, L. H. ja Eichstaedt, J. C. (2021). (Un)happiness and voting in U.S. presidential elections, *Journal of Personality and Social Psychology*, 120(2), 370–383, <https://doi.org/10.1037/pspi0000249>.
- World Bank (2020). *GDP per capita data*, <https://data.worldbank.org/>.
- Zagorski, K., Evans, M. D., Kelley, J. ja Piotrowska, K. (2014). Does national income inequality affect individuals' quality of life in Europe? Inequality, happiness, finances, and health, *Social Indicators Research*, 117(3), 1089–1110.

EVA Analyysin *Kyllä kansa tietää* kirjoittajat

YTM, pääekonomisti
JUSSI AHOKAS

Dosentti, tutkijatohtori
FRANK MARTELA

Kuvat: Karolina Paavilainen / EVA

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)